

י"ז בתשרי, התשע"ז

19 אוקטובר 2016

מס' חוזר: 12/2016

הנדון: תדריך לביצוע הערכות התפתחות לתינוקות ולפעוטות עד גיל שש שנים

יחידה מפיצה : שירותי בריאות הציבור

תת יחידה : הסיעוד בבריאות הציבור, המחלקה לאם וילד

מושגי מפתח התפתחות ילדים, בדיקת סינון, קשר הורה ילד, הדרכת הורים

1. מטרות הנוהל

- 1.1 ללוות, להדריך ולייעץ להורים בנושאי הורות, טיפול וקידום התפתחות ילדיהם.
- 1.2 לזהות ולתאר את הקשר: הורה- ילד.
- 1.3 לאתר, מוקדם ככל האפשר, ילדים שהתפתחותם אינה בטוחה של בני גילם כדי להפנות לאבחון ולהתערבות מוקדמים.

2. מועד תחולת הנוהל: מיום הפצת החוזר.

מחליף ומבטל תדריך קודם: "תדריך לביצוע הערכות התפתחות לתינוקות ולפעוטות עד גיל שש שנים", מספר 07/2015 מתאריך 05.03.2015
מחליף ומבטל תדריך קודם: "תדריך לבדיקת סינון לאיתור הפרעות בתקשורת (שפה דיבור ושמיעה) לפעוטות בני שנתיים עד שנתיים וחצי, 567-14/2/1 ט', מתאריך 25 נובמבר 2002.

3. קישור לחוזרים

<http://www.health.gov.il/UnitsOffice/HD/PH/PublicHealthNursing/TipatChalav/Pages/default.aspx>

4. רקע

תינוקות נולדים שונים זה מזה. גורמים רבים משפיעים על התפתחותם, אישיותם ותפיסת עולמם העתידית. בין הגורמים: גנטיקה, ביולוגיה, מזג אישי, המשפחה, הסביבה בה גדל הילד, תגובות ההורים לצרכיו, הזדמנויות ללמידה ולהתנסות ותגובות התינוק לסביבתו.

ההתפתחות התקינה של ילדים מתפרסת על טווח רחב מבחינת קצב ורצף ולכל ילד תהליך התפתחותי האופייני לו.

קיימת חשיבות רבה לייעוץ והדרכה להתפתחות נורמטיבית ולאיתור ילדים עם בעיות התפתחות כבר בגיל הרך. איתור, אבחון וטיפול מוקדמים תורמים לקידום התפתחותו של הילד, לבריאותו ולמוכנותו לקראת משימותיו העתידיות.

אומדן ההתפתחות בכל גיל ושלב התפתחותי מתבצע באמצעות ראיון, הסתכלות, בדיקה. המשתנים הנבדקים כוללים כישורים התפתחותיים מגוונים בתחומים: מוטוריקה גסה, מוטוריקה עדינה, שפה ותקשורת ותחום רגשי – חברתי. קיים קשר הדדי בין התחומים השונים ולעיתים משתנה אחד בודק מספר תחומים. ככלי עזר נבנו טבלאות לרישום מובנה של "התפתחות הילד מלידה עד גיל שש שנים", המכונים "מדרגות ההתפתחות".

החידוש ב"מדרגות ההתפתחות" המוצגות בנוהל זה הוא בהכללת אספקטים חשובים בקשר אם/הורה-ילד, איכויות בצוע, וביטויי התפתחות מוקדמת בתחום התקשורת החברתית. עבור כל אחד מהמשתנים קיים טווח נורמה המתאים לקבוצת הגיל הנבדק. בטווח הגיל המצוין צפוי ש-90% מאוכלוסיית הילדים יבצעו את המטלה ההתפתחותית הנדרשת.

חידוש נוסף, טבלאות ההתפתחות כוללות פרטים המתייחסים לראייה הסובייקטיבית של ההורה את ילדו. ראייה זו חשובה להתפתחות מערכת היחסים של ההורה עם ילדו ומאפשרת שיח של האחות עם ההורה.

התדריך להלן נועד להנחות את האחיות בתחנות טיפת חלב כיצד לבצע הערכת התפתחות הילד. התדריך עודכן בסיוע המקצועי ושיתוף של המחלקה להתפתחות הילד ושיקומו.

5. תמיכה מדעית

מבחן דנבר הישראלי

(SPDS) Sally Provence Developmental Screening,

(ELM) Early Language Milestones

The Rossetti Infant Toddler Language Scale

מאמרים - 259 - 255, 1997;18(8), 224 – 242, 1997; 18(7) Pediatrics in Review

Wong's Nursing Care of Infants and Children, 9 ed, 2011

התפתחות הילד- טבעה ומהלכה- האוניברסיטה הפתוחה, אלן סרוף, רוברט קופר וגאני דהארט- עורכים, 2001.

פירוט התדריך

6. עקרונות

6.1 ההערכה ההתפתחותית תתבצע כאשר הילד** במצב בריאות תקין, בסביבה מאפשרת, באווירה נעימה- בתוך טווח הגילאים הנבדק.

- 6.2 נוכחות הורה או מלווה בזמן ההערכה חשובה מאוד לתחושת הביטחון של הילד.
- 6.3 על האחות להבהיר להורים על משמעות ההערכה.
- 6.4 הקשבה להורה, לקשייו ולהתלבטויותיו (parental concern) בהקשר להתנהגות הילד והתפתחותו חשובה מאוד.
- 6.5 קשר הורה - ילד הינו מרכיב מרכזי להערכה בכל מפגש בין האחות לבין היחידה הורה-תינוק/פעוט, ולאורך כל משימות ההערכה.
- 6.6 הערכת ההתפתחות מתייחסת לכל רצף רכישת מיומנות והתקדמות הילד בכל תחום, לכן חשיבות לביצוע ההערכה בגילאים המצוינים ליד כל אבן דרך. לדוגמא במדרגת גיל 4-6 שנים יש מקום לעקוב אחר התקדמות הילד הן בכמות והן באיכות בטווח גילאים זה.
- 6.7 קיימת חשיבות להבנת הילד את ההוראה / מטלה ולתקשורת ההדדית הנוצרת בין הילד לבודק.
- 6.8 מצב של נסיגה בו ילד "מאבד" אבני דרך התפתחותיות, שכבר השיג, מהווה קו אדום ומחייב יעוץ עם רופא התחנה ו/או הפניה בהקדם!**
- ** הערה: מטעמי נוחות לאורך המסמך רשום ילד. הכוונה לתינוק/ פעוט וכולל את שני המינים.**

7. קהל היעד

ילדים מגיל לידה עד שש שנים והוריהם.

8. חלות ההנחיה

אחיות העובדות בתחנות "טיפת חלב".

9. שיטה

9.1 סביבת ההערכה

- א. תנאים לביצוע ההערכה: מצב בריאות תקין, בסביבה מאפשרת, באווירה נעימה, בטמפרטורה מתאימה.
- ב. מקום הבדיקה תלוי בגיל הילד: על מזרון/ רצפה במרחב בטוח, בחיק האם או סביב שולחן נמוך כשהפעוט והבודק יושבים על כסאות המתאימים לגובה השולחן וההורה/מלווה יושב לצד הילד.
- ג. הבדיקה מתבצעת לרוב בחדר האחות. ניתן להתייחס לפעילות הילד שנצפית בחדר ההמתנה.

9.2 מועד בצוע ההערכה

- א. הערכת ההתפתחות תבוצע סמוך ככל האפשר לגיל המומלץ, תחילת המדרגה. יש לשים לב למטלות המתפתחות בתוך מדרגה אחת מתחילת הטווח לסיומו (דוגמא: מדרגה מס' 2 לגיל 3 עד 6 חודשים: הושטת יד מתפתחת ושונה בין 4, ל-5 ול-6 חודשים).
- ב. תינוקות שנולדו פגים ייבדקו על פי הגיל המתוקן (ראה הסבר בתדריך הערכת גדילה) עד גיל שנתיים או עד ביצוע המשימות בהתאמה לגיל כרונולוגי- המוקדם מבניהם.

9.3 תהליך ההערכה

- א. הכנת כל מפגש עם ההורה וילדו תכלול עיון ברשומה הרפואית. יש להתייחס לתוצאות הערכות התפתחות קודמות והערות האחות. לשלמות ההערכה יידרש מידע רלוונטי מההורים ומהרשומה הרפואית.
- ב. בכל מפגש יש להזמין את ההורה לתאר את התנהגות והתפתחות של ילדו. לכל חשש המועלה ע"י ההורה יש להתייחס בהתאם, במהלך ההערכה.
- ג. יש לשים דגש לתחום התקשורת בין ההורה/מלווה לילד: הבעות הפנים, דו-שיח, התנהגות (כגון: פאסיביות מוגזמת או פעילות מוגברת או, רתיעה ממגע).
- ד. לביצוע הערכת ההתפתחות יש להשתמש בערכה לביצוע הערכת התפתחות על פי סטנדרטים של משרד הבריאות (נספח מס' 1). הערכה תימצא בכל תחנה ובכל שולחן עבודה של אחות, יש לדאוג לתקינותה ולשלמותה.
- ה. אופן ביצוע ההערכה לפי גיל, התנהגות צפויה והנחיה למעקב/הדרכה/הפניה מתוארים במדרגות ההתפתחות (נספח מס' 2).
- ו. הערכת התפתחות בקרב פגים תבוצע על פי הגיל המתוקן עד גיל שנתיים, או עד שמדביק את קצב ההתפתחות לפי גילו הכרונולוגי.
- ז. במהלך שהות הילד בטיפת חלב וביצוע המשימות ניתן לצפות בפעילותו הספונטאנית של הילד ובהתנהגותו בהתאמה לגיל **ולאיכות הביצוע**: סימטריות, תנועה זורמת, קצב, התארגנות לפעולה.
- ח. בתום ההערכה תסכם האחות את ממצאי הבדיקה עם המלווה ותינתן הדרכה מקדמת בהתאם.
- ט. אם תנאי הבדיקה אינם מאפשרים ביצוע הערכה התפתחותית, מומלץ לדחות את הבדיקה, למועד קרוב ככל הניתן.
- י. כאשר הילד אינו מבצע פעילויות מסוימות, יש לברר עם ההורה האם מבצע הילד את הפעילות בסביבתו הטבעית.

א. תוצאת ההערכה ההתפתחותית:

1. תוצאה תקינה: הילד ביצע את המטלות כנדרש בהיבט כמותי ואיכותי. כלומר, אם ביצע יסומן "עובר". התייחסות לאיכות הביצוע (כפי שתואר לעיל 8.3, סעיף ז'). תירשם בהתרשמות כללית.
2. תוצאה בלתי תקינה: אם הילד לא ביצע אחד או יותר מהמטלות המצופות לגיל, או כאשר איכות הביצוע ירודה, תציע האחות התערבות בהתאם: הדרכה מקדמת, הזמנה למעקב לבדיקה חוזרת. ניתן להתייעץ עם גורמים נוספים בטיפת החלב/ לשכה (אחות אחראית, מרכזת אם ילד, רופא התחנה).
3. הקשר בין האם והילד עדין ורגיש ביותר, קיימת שונות אישית ותרבותית גדולה מאוד. דרושה זהירות רבה בהחלטה להפניה לייעוץ לשם שמירה על איזון עדין בין דאגה למצב ההתפתחות לבין הצורך בבירור.
4. ניתן לקבל תיאור הורי **מפורט** לגבי ביצוע אבני דרך: ההורה מצטט משפטים/אמרות של הילד, מתאר התנהגויות שלו בחיי היום-יום ועוד. כמו כן ניתן לקבל תיעוד מצולם באמצעות סרטון, כאשר ההורה מראה **מיוזמתו** את הסרט של ילדו. רצוי שתהיה תמונה מוחשית של הסביבה והתנאים בהם הילד ביצע את המשימות (בעת הארוחה, בזמן משחק, תקשורת עם הסובבים ועוד). התיאור ההורי ו/או הסרט יתועד ברשומה ומהווה חלק מהבדיקה בהתאמה לפריטים בהערכת ההתפתחות ולפי שיקול דעת האחות.

ב. מעקב והפניה

1. מעקב בתחנה יתמקד בשיחה עם ההורים, בדיקת יישום ההמלצות, תצפית והדרכה מקדמת.
2. בדיקה חוזרת בתחנה: יש לבדוק אותן מטלות שלא ביצע בעבר. במידה ועדיין לא ביצע אחת או יותר מהמטלות המצופות לגיל יש להפנותו לרופא המטפל להמשך בירור/אבחון.
3. הפניה: יש להסביר להורה את הסיבה להפניה לרופא והחשיבות לאיתור מוקדם. בטופס ההפניה יש לציין את הסיבה ותוצאות בדיקות הסינון הרלוונטיות שבוצעו בטיפת חלב. בכל מקרה של הפנית ילד יש לוודא תוצאות הבירור ולתעד ברשומה הרפואית.

ג. רישום: תוצאות הערכת ההתפתחות ירשמו בכרטיס בריאות הילד לפי עקרונות רישום ודיווח במקום ייעודי ברשומה על פי המקובל בארגון.

ד. לתשומת לב הבודק: היעדר עניין של הילד או חוסר סקרנות מהווה **נורה אדומה!** המחייבת בירור, ייעוץ ו/או הפניה (שמיעה, ראייה, תקשורת, איחור התפתחותי).

10. נספחים

נספח מס' 1: תקן לערכת הערכת התפתחות בטיפת חלב
נספח מס' 2: מדרגות התפתחות- הנחיות לביצוע, על פי גיל, כולל בדיקת שפה, תקשורת בגיל שנתיים עד שלוש שנים

בכבוד רב,

פרופ' איתמר גרוטו
ראש שרותי בריאות הציבור

נספח מס' 1:

תקן לערכה לביצוע הערכת התפתחות "בטיפת חלב"

הערכת התפתחות ילדים מתבצעת בטיפת חלב, ע"י צוות הבריאות, באמצעות "מדרגות ההתפתחות" המופיעות ברשומה הבריאותית של הילד.
לביצוע ההערכה נדרשים עוזרים שיהוו תכולת ערכה לבדיקת ההתפתחות.
כל פריטי הערכה חייבים לעמוד בתו תקן, לא רעילים ולא מתפרקים.

תיאור הפריטים:

מס' סידורי	שם הפריט	תיאור וכמות	הערות
1	טבעת/ צמיד צבעוני	טבעת עגולה, צבעונית, בקוטר 8 - 12 ס"מ	צבע לא רעיל
2	רעשן צבעוני	רעשן מפלסטיק, צבעוני, בעל ידית אחיזה המותאמת למבנה כף יד של תינוק. החלק העליון בצורה כדורית ובו חלקיקים קטנים המפיקים צליל בעת נענוע הרעשן.	יש להיזהר שהרעשן לא יהיה פריק צבע לא רעיל
3	קוביות	12 קוביות רצוי מעץ בגודל 2.5X2.5X2.5 ס"מ. בצבעים שונים, לא רעילים: אדום, צהוב, כחול, ירוק, לבן. לפחות קובייה אחת בגודל שונה משאר הקוביות	ניתן גם קוביות מפלסטיק קשיח
4	כדור צבעוני	כדור גומי צבעוני, קוטר בין 8 ל- 12 ס"מ	רצוי כדורים קשיחים, שאינם מאבדים צורה.
5	מכונית	מכונית צבעונית מפלסטיק בגודל 15 ס"מ, עם גלגלים נעים	רצוי שהמכונית אינה ניתנת לפירוק, כולל הגלגלים
6	בובה	בובה רכה, פרטי פנים ברורים, עיניים קבועות, מבע צוחק/ מחייך, לבושה	אינה ניתנת לפירוק
7	דגם לפעולות עדינות	בובת ליצן/ חוברת מבד/ משחק המכיל: אבזם, רוכסן, כפתור לרכיסה, שרוך (להערכת מיומנויות מוטוריות)	אפשרי (לא חובה): כפתור לחץ; רוכסן חיבור ניתוק (velcro)
8	צבעים לציור בקופסא	6 צבעים בעובי כ- 10 - 12 מ"מ, בצבעים שונים, לא רעילים	חומרים מתכלים
9	עפרון	2 עפרונות, מספריהם: 4B ; 2HB	חומרים מתכלים
10	דפי נייר ציור	דפים בגודל A4 לפחות (לא יותר קטנים)	חומרים מתכלים
11	לוח קרטון	כרטיס לבן (קרטון) מצופה למינציה בגודל: 12.5 - 15 ס"מX21 - 25 ס"מ. עליו משורטטות צורות גיאומטריות, כל צורה בגודל 4X4 ס"מ. <u>צד א'</u> : עיגול, סימן פלוס (+), ריבוע <u>צד ב'</u> : משולש, סימן איקס (X), מעוין	
12	ספר	הספר חייב להכיל מושגי יסוד, פריטים מחיי הילד, אפשרויות לפיתוח סיפור, עלילה ועיבוד חוויות רגשיות. דוגמאות: 1. "תמונות מספרות" 2. "הופ הבנתי- מושגים ודרכי חשיבה לילדים"	רצוי ספר בכריכה קשה
13	כוס, כפית	מפלסטיק קשיח שלא ניתן לשבירה במהירות	מתכלה
14	תיק	התיק אמור להכיל את כל אביזרי הערכה	

מדרגות התפתחות- הנחיות לביצוע, על פי גיל

1. גיל 6 שבועות עד 3 חודשים

התינוק שוכב לרוב על גבו, מניע עצמו בתנועות זורמות, מעוגלות ומגוונות, בארבעת הגפיים, בצורה בלתי סימטרית ברגע נתון, אך שווה בין פלגי גוף ימני ושמאלי. לתינוק נוח לתקשר במנח על הגב או בחיק ההורה. כל אלו ניתנים לתצפית במהלך הביקור.

כן / לא	א. האם ההורה נשאל? ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שההורה מעלה לגבי התינוק	יש לפתוח את המפגש עם ההורה/האם והתינוק בהתעניינות במצב הכללי, ובהמשך לשאול: " האם יש לך שאלות, או תהיות לגבי התפתחותו של בנך/בתך? האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?"	1.0 שאלות האם/הורה
---------	--	---	--------------------

צורך בהפניה	התנהגות צפויה/הסבר	שיטת הבדיקה/אופן הביצוע התינוק שוכב על משטח ישר ובטוח	אבני הדרך
הפנייה מיד לאחר הבדיקה	תינוק בגיל חודשיים יכול לעקוב מצד אחד לעבר הצד שני דרך המרכז תוך כדי הפניית הראש	- בשכיבה על הגב התינוק ממקד את מבטו על חפץ (טבעת צבעונית כדור), פני ההורה או הבודק - הצעצוע, פני הבודק או פני ההורה צריכים להיות במרחק של 20 – 30 ס"מ מפניו של התינוק. - להציב את החפץ /פנים מול פני התינוק ולהניע בתנועה איטית כ- 45 מעלות לצד אחד, חזרה למרכז, ואחר כך לצד השני. - אין ללוות את הבדיקה בקולות או צלילים.	1.1 עוקב במבט אחרי עצם נע / פנים
3 ח'	תינוק משמיע קולות הנאה, בכיו שונה בהתאם לצרכיו השונים. תינוק משמיע קולות גרוניים כשהוא שוכב על גבו ונינוח.	יצירת קשר עין עם התינוק הינו תנאי מוקדם לביצוע משימה זו מומלץ להנחות את ההורה להשמיע קולות דיבור, תוך מתן פסק זמן, לאפשר לתינוק להקשיב ולהגיב	1.2 משמיע קולות כתגובה לקולות אדם
3 ח'	חיוך חברתי כתגובה לקול, גירוי ו/או לפני אדם. התינוק מראה עניין באנשים, מגיב לאינטראקציה עם מבוגר וצוחק בפעילויות משעשעות.	יצירת קשר עין עם התינוק הינו תנאי מוקדם לביצוע משימה זו	1.3 מחייך חיוך חברתי
3 ח'	יכול להרים את ראשו לזמן קצר בלבד ולהפנותו מצד לצד. - בגיל חודשיים שוכב על הבטן ויכול להרים את ראשו לזמן ממושך יותר תוך שימוש בידיים לתמיכה .	תינוק שוכב על הבטן. על מנת לראות פעילות ספונטנית אין להתערב על ידי הנחת יד על הגב או האגן.	1.4 מרים ראש בשכיבה על הבטן

❖ איתור תינוקות בסיכון לחירשות ותינוקות בסיכון ללקות בראיה יבוצע כהשלמה לבדיקת ההתפתחות ויירשם במקום הייעודי לכך ברשומה הרפואית

2 . גיל 3 חודשים עד גיל 6 חודשים

התינוק מגלה את הסביבה, ערני לקולות הרקע, יוזם פעולות אשר יוצרות תקשורת ותגובה כלפיו. תנועותיו הראש, הידיים והרגליים מכוונת אל מרכז הגוף כחלק מתהליך הכרת מרכז הגוף. התנועות מלווה במיקוד מבט אל אתר הפעולה- דמות אדם, משחק. מופיעות הבעות פנים מגוונות (תקשורתיות).

כן / לא	<p>א. האם ההורה נשאל? ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי התינוק</p>	<p>יש לפתוח את המפגש עם ההורה/האם והתינוק בהתעניינות במצב הכללי, ובהמשך לשאול: " האם יש לך שאלות, או להיות לגבי התפתחותו של בנד/בתך? האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?"</p>	2.0 שאלות ההורה
---------	--	--	-----------------

צורך בהפניה	התנהגות צפויה / הסבר	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע התינוק שוכב על מזרון / רצפה במרחב בטוח	אבני הדרך
6 ח'	<p>- התינוק משחק עם ידיו אל מול ציר האמצע : מביא את ידיו לפיו, משלב אצבעות. - לקראת גיל 5 ח' מביא את הרגלים אל מול מרכז הגוף ואל הפה, ומשחק עם הידיים והרגליים יחד.</p>	<p>הפעילות נצפית כשהתינוק שוכב על הגב</p>	2.1 משלב אצבעות, משחק בידיים
6 ח'	<p>הערה: סימון "עובר" בצוע המשימה לפי גיל הבדיקה</p>	<p>- בגיל 3 ח' : תינוק שוכב על גבו או חוזו חפץ שהושם בכף ידו, בכל יד בנפרד - בגיל 4 ח' תינוק מושיט יד לחפץ שמוגש אליו בקו האמצע - מגיל 5 ח' עד 6 ח' מושיט ידיים לחפצים הנמצאים במרחק הניתן להשגה, תופס אותם ומקרבם אל גופו/מתבונן בהם</p>	<p>2.2 א. אוחז חפץ שהושם בכף ידו 2.2 ב. מושיט ידיים לחפץ ותופס אותו</p>
6 ח'	<p>התפתחות צפויה של תפקודי הראיה בגיל זה</p>	<p>בגיל 4 ח' תינוק עוקב במבט אחר חפץ שנע בכיוון אנכי: מעלה/ מטה, בקו האמצע במרחק כ- 20 ס"מ מול פניו.</p>	2.3 עוקב במבט בקו אנכי
הפניה מיידית לאחר הבדיקה	<p>מצפים שהתינוק יגיב בהפסקת פעילות, מצמוץ בעיניים או כל שינוי בהתנהגות בעקבות הנקישה. לעיתים, יפנה את מבטו או ראשו למקור צליל / קול המופק, אך זה לא נדרש</p>	<p>- התינוק שוכב או נמצא בחיק ההורה. מפיקים רעש באמצעות רעשן בערכת ההתפתחות ("רעש נקישה") במרחק של כ- 1/2 מ' משני צדי ראש התינוק ומחוץ לטווח הראיה שלו. - הפקת הצליל תיעשה במישור קו אוזני התינוק, ולא לגובה יש לשים לב שלא יהיה רעש רקע בעת הבדיקה</p>	2.4 מגיב לקולות וצלילים
6 ח'	<p>תינוק משחק "משחק קול" לבדו או כשמשחקים עמו משמיע קולות כשנרגש או כשאינו מרוצה. בשכיבה על הבטן קל יותר לתינוק להפיק צלילים בעזרת השפתיים –פפפ, מממ, בשכיבה על הגב יופקו ביתר קלות צלילים מהחלק האחורי של הפה –אא, קא,אח, רא . הערה: גם תינוקות עם חירשות ישמיעו קולות</p>	<p>קולות גרוניים, ואריאציות של קולות, עיצורים, לאו דווקא גא, בא, אלא- גג, גרר, בברר יש להאזין להפקות קוליות אלה במהלך כל הביקור בתחנה</p>	2.5 משמיע קולות מגוונים כולל עיצורים

4 ח'	בדיקת יצירת קשר עם דמות אדם, מחייך באופן ספונטני למגע אנושי או כאשר משחק לבד, מפסיק לבכות כאשר מדברים אליו ולעתים מחקה הבעות פנים.	מתרשמים מתגובות של התייחסות, חיוך, צחוק	2.6 מגיב בהנאה לקול ולדמות אדם
6 ח'	תנועות התינוק מכוונות לקראת השגת מטרה כמו הגעה אל חפץ קרוב, הסתכלות מכוונת לחפץ / דמות. יש לשים לב גם לסקרנותו בחקירת הסביבה.	<p>בגיל 4 ח' : התינוק מרים ראש ובית חזה תוך השענות על אמות הידיים.</p> <p>בגיל 6 ח' : מרים ראש וחזה בהישענו גם על כפות ידיו כשהמרפקים ישרים ; מעביר משקל מצד לצד.</p> <p>אין להתערב על ידי הנחת יד על הגב או/ו על האגן של התינוק.</p>	2.7 מרים ראש ובית חזה בשכיבה על הבטן

3. גיל 6 חודשים עד 9 חודשים

עיקר פעילות התינוק עוברת משכיבה לגלגולים, זחילה ושיבה. המשחק בידיים מתפתח, מתחיל להתנועע במרחב ומרחיב את חקירת הסביבה. מכניס חפצים לפיו, כחלק מגרייה חושית. המלל מגוון, קשר עין עם הורה/בודק משמעותי יותר מאשר לחפץ בלבד

3.0 שאלות האם/הורה	יש לפתוח את המפגש עם ההורה/האם והתינוק בהתעניינות במצב הכללי, ובהמשך לשאול: " האם יש לך שאלות, או להיות לגבי התפתחותו של בנך/בתך? האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?"	א. האם ההורה נשאל?	כן / לא
		ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי התינוק	

צורך בהפניה	התנהגות צפויה/הסבר	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע התינוק שוכב על מזרון /רצפה במרחב בטוח	אבני הדרך
7 ח' - הדרכה ומעקב בתחנה 9 ח' - הפניה	היפוך הינו ביטוי לארגון התנועה בשילוב פלג גוף ימני ושמאלי עליון, סביב ציר האמצע. התינוק משחק הרבה על הצד.	יש לשים לב שההיפוך הינו מימין לשמאל ומשמאל לימין. ניתן לעניין את התינוק עם צעצוע המונח בזווית של 45 מעלות מעל הראש	3.1 מתהפך מהגב לבטן ומהבטן לגב
9 ח' - הפניה	יתכנו כל סגנונות הזחילה או רק חלק מהם. בהיעדר אף אחת מסגנונות הזחילה יש צורך בהפניה	תצפית על סגנון הזחילה, הפעלת שני צדי הגוף לסירוגין.	3.2. זוחל זחילת ציר / גחון / "על 6"
7 ח' - הדרכה ומעקב בתחנה 9 ח' - הפניה		התינוק בחיק האם, הבודק מולו מגיש לו צעצוע בקו האמצע. התינוק מושיט יד אחת לצעצוע, אוחז בו ומעביר ליד השנייה. יש לצפות בהעברה לשני הכיוונים.	3.3 מעביר חפץ מיד ליד
8 ח' - הפניה	המשחק משמש לחקירה של החפץ (כולל חקירה דרך הפה), ולחיפוש אחר תגובת המבוגר	הבודק מגיש 2 צעצועים, צעצוע לכל יד, התינוק אוחז חפץ בכל יד, ומקיש ביניהם. (ניתן להשתמש בקוביות בערכה). התינוק נהנה מהצליל וימשיך לבצע זאת בהנאה.	3.4 מקיש חפץ אחד בשני כמשחק
10 ח' - הפניה	תינוק משמיע קולות מלמול של הברות. ההגאים דומים לעיצורים ולתנועות של השפה אליה חשוף התינוק.	יש להאזין להפקות קוליות במהלך כל הביקור בתחנה. תוך כדי "השיחה" עם התינוק לתת פסק זמן כדי לאפשר לו להקשיב ולהגיב.	3.5 משמיע הברות חוזרות, עיצור / תנועה

4. מגיל 9 חודשים עד 12 חודשים

התנועה מתרחשת בישיבה, זחילה, עמידה וניסיונות הליכה, מעבר בין רהיטים, הרמת חפץ מהרצפה תוך כדי תמיכה, עד הליכה עצמאית. התינוק משתמש בשפה מכוונת ותקשורתית. מתחילה העצמאות התפקודית של התינוק והתחלה של מובחנות (differentiation) של התינוק בינו לבין הסביבה

כן / לא	א. האם ההורה נשאל?	יש לפתוח את המפגש עם האם והתינוק בהתעניינות במצב הכללי, לשאול: " האם יש לך שאלות, או תהיות לגבי התפתחותו של בנד/בתך?" האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?	4.0 שאלות האם/הורה
	ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי התינוק		

צורך בהפניה	התנהגות צפויה / הסבר	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע	אבני הדרך
11 ח'	תינוק עובר משכיבה, או ישיבה לתנוחה אחרת (זחילה, עמידה ועוד). הישיבה יכולה להיות במגוון תנוחות. הישיבה מאפשרת משחק ב- 2 הידיים	תינוק מתיישב בכוחות בעצמו מתנוחות מגוונות.	4.1 מתיישב בכוחות עצמו
11 ח'	קם מהרצפה בצורות מגוונות, עומד ללא תמיכה למשך שניות ספורות.	תינוק מושך עצמו לעמידה כשהוא נעזר בכיסא, שולחן נמוך, וכד', ללא עזרת מבוגר.	4.2 מקים עצמו לעמידה
11 ח'	תינוק אוחז חפץ קטן באגודל ו-2 אצבעות. לקראת גיל שנה מסוגל לתפוס את החפץ בין אצבע לאגודל בתנועת צביטה	מגישים לתינוק במרחק השגה חפץ קטן בגודל אפונה, בהשגחה. יש לבדוק בכל יד בנפרד. ניתן להשתמש בדגנים נמסים בפה	4.3 תפיסת צבת
12 ח'- הדרכה ומעקב, לא להפניה	נבדקת החשיפה להתנסות עצמאית ראשונית בפעילויות יום-יום: הכנסת מזון ושתייה לפה	התינוק מאכיל עצמו מזון שמחזיק ביד, עוגייה, ירק מבושל. שותה מבקבוק בכוחות עצמו ובעזרה עם כוס	4.4 מאכיל עצמו
11 ח'	משמיע קולות של חיות והברות כפולות בדו- שיח	התינוק מפיק קולות, הברות או חלקי מילים בתגובה לשיח הנוצר בחדר בין הבודק/הורה לבינו	4.5 מפיק קולות בדו שיח
12 ח'	תינוק מבין הוראות. נהנה ממשחק "קוקו", מנפנף יד לשלום, מוחא כפיים	התינוק צריך לבצע 3 הוראות: "איפה אור?", "איפה אימה אימא?", "מחא כפיים", "עשה שלום", וכד'- ללא הכוונה או הדגמה, כאשר אחת מהן חייבת להיות "איפה אימא/אבא?"	4.6 מבין הוראות פשוטות
12 ח'	הבדיקה משמעותית לתחום הקשר והתקשורת, בתינוק עם שמיעה תקינה. חשובה התגובה לקול אנושי, ולא רק לצלילים מהסביבה	האם או האחות קוראים בקול בשם התינוק (השם בו ההורים רגילים להשתמש), בהיותו נינוח ובסביבה רגועה. יש לקרוא פעם אחת, להמתין לתגובה, ניתן לחזור שנית. התגובות יכולות להיות שונות: הפסקת פעילות, הפניה של מבט/ראש, תגובה קולית. אין להתייחס לכך כאל בדיקת שמיעה.	4.7 מגיב לקריאה בשמו

מעקב בתחנה	<p>תינוק ממלמל ביוזמתו כשהוא נינוח ומעוניין. <u>מגיל 10 חודשים</u> יתכן והמילים "אבא" "אימא" מכוונות. ישנו שימוש באינטונציה מגוונת תוך כדי הפקת הקולות. מיומנות זו מתפתחת בהדרגה גם לאחר גיל שנה</p>	<p>לעודד את התינוק לשוחח תוך מתן פסק זמן כדי לאפשר לו להקשיב ולהגיב. חשוב להאזין לתינוק במהלך כל הביקור בתחנה.</p>	<p>4.8 אומר מילה אחת או משמיע קולות משמעותיים</p>
11 ח'	<p>התינוק יגיב במגוון תגובות בסביבת אנשים זרים: יבדוק, יבחן, או יבכה. התינוק מבחין בדמויות ההורים לעומת האחרים</p>	<p>יש לבדוק את יכולתו של התינוק להיפרד מאמו ולהתייחס לאדם זר.</p>	<p>4.9 מבחין בינו לבין הסביבה הקרובה ומגיב באופן שונה</p>

5 . גיל 12 חודש (שנה) עד 18 חודש (שנה וחצי)

הפעוט עצמאי מוטורית, מגיע למרחקים, חוקר את הסביבה, מבין קשר בין חפץ לבין השימוש בו, רוכש עצמאות בפעילויות יומיום: עוזר בלבוש, מנסה להוריד מכנסיים. מסוגל לשבת למשך הזמן הנדרש לארוחה לפי הרגלי המשפחה. מבין מושגים רבים, מוסיף מילים, נהנה ממשחקי שפה- סיפורים, שירים.

5.0 שאלות האם/הורה	יש לפתוח את המפגש עם האם והפעוט בהתעניינות במצב הכללי, לשאול: " האם יש לך שאלות, או להיות לגבי התפתחותו של בנך/בתך?" האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?	א. האם ההורה נשאל?	כן / לא
		ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי הפעוט	

אבני הדרך	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע	התנהגות צפויה / הסבר	צורך בהפניה
5.1 הולך בעזרה	פעוט עובר בין רהיט לרהיט, מסביב לקירות ומשתמש בהם לצורך ניידות, ו/או בעזרת יד מבוגר - לקראת גיל 18 ח' מתחיל בצעדים ראשוניים בצורה עצמאית		15 ח'
5.2 אומר 2 – 3 מילים	פעוט אומר באופן עקבי וקבוע 2 – 3 מילים כולל "אבא" "אמא" או מבעים עקביים המובנים לסביבה ולמשפחה כגון: "ננה" לבננה, "האו" לכלב. - לקראת גיל 18 חודש צפויים מעל עשרה מבעים קבועים/מילים. יש להשתמש בספרים ובצעצועים המוכרים לילד חשוב להאזין להפקות קוליות אלה במהלך כל הביקור בתחנה.	אוצר המילים מתפתח בהדרגה וכולל לדוגמא: קולות של חיות, מילים מפעילות כמו "את – זה" "עוד". במשפחות דו-לשוניות יש להתייחס לכל המילים בכל שפה (כדור, BALL – נחשבות ל - 2 מילים).	15 ח'
5.3 מכיר לפחות חלק גוף אחד	פעוט מראה חלק גוף אחד או יותר על פי בקשה ויכול להראות זאת על ההורה או על בובה - לקראת גיל 18 ח' יכיר מספר חלקי גוף גדולים. - לקראת גיל שנתיים יכול להראות חלקי גוף על עצמו ובתמונה	הכרת חלקי הגוף מהווה אחד המדדים להבנת שפה	18 ח'
5.4 מצביע על פי בקשה על חפצים מוכרים	מבקשים מהפעוט להצביע על חפץ מוכר בחדר - מגיל 15 חודש מבין ומבצע הוראות מילוליות ללא מחווה כמו לתת צעצועים למבוגר לפי בקשה מילולית בלבד.	פעוט מבין ומבצע הוראות פשוטות עם מחווה (ג'סטה) דוגמא: "תן- קח", "איפה".	15 ח'
5.5 מראה רצונותיו במחווה או במלל	פעוט יכול להביע רצונות במלל, בהצבעה או ע"י מחווה. הפעוט יוזם.	הבעת רצונות במלל: מילים או חלקי מילים. בד"כ המבעים קבועים; הצבעה לפי רצונו: על בקבוק- "לשתות", או דלת – "לטייל"; מחווה - מרים ידיים כדי שייקחו אותו	15 ח'
5.6 יוצר קשר עין תוך כדי משחק משותף	פעוט משחק עם הבודק/ ההורה בכדור, מכונית, קוביות, בובה- לפי ההעדפה במשפחה. ממקד מבט ועוקב אחר האובייקט תוך כדי משחק ובדיקה בהיזון חוזר עם הבודק/הורה.	לשים לב במהלך המשחק לקשר עם ההורה, שיתוף האם במשחק מצד הפעוט, קשב משותף, וקשר עין.	18 ח'

6. גיל 18 חודש עד גיל 24 חודשים (שנתיים)

פעוט מטפס ומתנסה במרחב ובמתקנים בביטחון וביעילות. נהנה ממגע במגוון חומרים, כולל אוכל במרקמים שונים, צבעי אצבעות, חול, דשא. מתקדם בעצמאות: עוזר בהלבשה, מוריד מכנסיים וגרביים. הפעוט מראה הנאה ועניין במשחק (בקוביות, דפדוף בספר), מתחיל משחק סימבולי. מרחיב מאוד את אוצר המילים, לקראת גיל שנתיים מתחיל צירופים של שתי מילים.

צורך בהפניה	התנהגות צפויה / הסבר	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע	אבני הדרך
כן / לא	א. האם ההורה נשאל? ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי הפעוט	יש לפתוח את המפגש עם האם והפעוט בהתעניינות במצב הכללי, לשאול: " האם יש לך שאלות, או תהיות לגבי התפתחותו של בנך/בתך?" האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?	6.0 שאלות האם/הורה
21 ח'	פעוט יוצא להליכה בכל עת ללא עזרת מבוגר או מעקה, מרים חפץ מהרצפה.	פעוט חוצה את החדר ללא תמיכה כשרוצה להגיע למטרה.	6.1 הולך ללא עזרה
24 ח'		פעוט עולה ויורד במדרגות בעזרת יד מסייעת או מעקה, מעלה רגל אחת על המדרגה ומצרף אליה את הרגל השנייה.	6.2 עולה במדרגות בעזרה
24 ח'	בדיקה אחת מבין אחרות אשר מייצגת משחק של הפעוט, כחלק מסקרנותו והיכולת היצירתית בהפעלת חפצים במשחק מגוון.	ב 18 ח' פעוט בונה מגדל מ-3 עד 4 קוביות. ב 21 ח' 5-6 קוביות לקראת גיל שנתיים בונה מגדל מעל 6-7 קוביות. יש לשים לב שהפעוט משתמש בשתי ידיו בעת הבניה. אם הפעוט אינו מבצע לפי בקשה, הורה/בודקת ידגימו בנית מגדל	6.3 בונה מגדל מקוביות
להדרכה ולמעקב בתחנה	פעוט ניזון מאוכל משפחתי מגוון, אוכל באופן עצמאי עם הידיים ובכפית. שותה מכוס, לעיתים שופך מעט. צורת האכילה אינה מסודרת או נקייה. * יש להתייחס ברגישות לתרבות ומנהגי המשפחה	בדיקת התקדמות הפעוט בעצמאות ומיומנויות. יש לקבל מההורה (או מטפל עיקרי) מידע על אופן האכילה, זמני האכילה וסוגי מזונות ומרקמים; השתלבות הפעוט בארוחות עם המשפחה והתנסות.	6.4 מאכיל עצמו בכפית
24 ח' ולפי קצב רכישת המילים	אוצר המילים של הפעוט מתפתח ברציפות ובמהירות. תחילה רובם שמות עצם. בגיל שנתיים משתמש ב- 50 מילים בערך	יש להאזין לשיחה בין ההורה והפעוט בכל זמן הביקור בתחנה. מומלץ להראות לפעוט ספר תמונות ולעודדו לשיחה, ניתן להיעזר בהורים. ניתן לקבל דיווח מההורה על מספר המילים/ מבעים שבהם הפעוט משתמש. הפעוט ישתמש במשפטים ששומע בבית.	6.5.1 אוצר מילים מעל 10 מילים 6.5.2 בגיל 2 ש' לפחות צירוף אחד של 2 מילים למשפט
מעקב 27 ח'	לקראת גיל שנתיים מתחיל הפעוט לצרף 2 מילים למשפט (דוגמא: אבא- בא, אימא-מים, רוצה/אוצה-מים)		

* הדרכה ומעקב בתחנה	כיווץ השפתיים והבאתם למצב של נשיקה מצביע על שליטה בשרירי הפה. מומלץ לשים לב לתגובות הפעוט בעת הבקשה לתת נשיקה (נרתע, שמח, לא מבין) וליכולת הבצוע לפי בקשה/הדגמה (ילד עם דיספרקסיה עשוי לכווץ שפתיים ספונטני, אך עלול להתקשות בביצוע עפ"י בקשה)	ההורה או האחות מבקש מהפעוט לנשק את ההורה או בובה. הפעילות תעשה תוך משחק עם הפעוט.	6.6 מכווץ ומבליט שפתיים כדי לתת נשיקה
---------------------	--	---	---------------------------------------

* כמשימה בודדת שהפעוט אינו מבצע, ניתן להדריך ולעקוב, אך בצירוף אי ביצוע מטלות נוספות בתחום השפה : 6.5.1 / 6.5.2. יש להפנות בגיל שנתיים (קצה הטווח).

7. גיל שנתיים עד שלוש שנים (24 ח' עד 36 ח')

בגיל זה הפעוט משחק עם ילדים, מגלה עניין בילדים אחרים, מחקה מבוגרים, מתפתח המשחק הדמיוני. יתכנו התפרצויות זעם (terrible two's).

התפתחות השפה בגיל זה מאוד דינמית. קצב רכישת השפה מהיר על כן מומלץ לבצע את ההערכה במחצית הראשונה של המדרגה. הפעוט מבין מושגים רבים מהסביבה, מבין הוראות ומכיר מצבים חברתיים. לפעוט אוצר מילים רב, משתמש בצירופי מילים למשפטים קצרים ולקראת גיל 3 שנים רוב דיבורו מובן לסביבה. מביע את רצונותיו, עונה לשאלות והוראות, משתתף בדו-שיח עם ילדים ומבוגרים. זו הזדמנות לעודד את ההורים לקרוא ספרי ילדים לילד, לספר לו סיפורים ולפתח שיחה להבנת הסיפורים.

בגיל זה מתווספת הערכה **להתפתחות שפה בהבנה ובהבעה**. ניתן לבצע ההערכה לדוברי שפות שונות ולא רק לפעוטות דוברי עברית או ערבית כבעבר. האחות תוכל לבצע את ההערכה באמצעות האם או המבוגר המלווה, אם אינה דוברת בשפת הילד. הערכת השפה היא הזדמנות נוספת לאמוד גם את יכולות התקשורת המילולית והלא מילולית, המשחק, והתנהגות הפעוט עם הורה ומבוגר. בתצפית ובהדרכה לשים לב להתארגנות הפעוט במסגרת המפגש, כחלק מקבלת כללי התנהגות בחברה ובמסגרות שונות. שימת לב על שיתוף הפעולה בהתאם לגיל, תגובת הילד למשימות, יכולת קבלת מסרים וכללים.

הערה: גיל זה חשוב לאיתור ילדים לפני כניסתם למערכת החינוך ולהפניה וקבלה לאבחון במכון להתפתחות הילד: עד גיל 3 ש' מספר הטיפולים באמצעות המכון הוא מרבי.

7.0 א שאלות האם/הורה	יש לפתוח את המפגש עם האם והפעוט בהתעניינות במצב הכללי, לשאול: " האם יש לך שאלות, או תהיות לגבי התפתחותו של בנך/בתך? " האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו? האם לדעתך ילדך מבין ומדבר כמו ילדים אחרים בני גילו?	א. האם ההורה נשאל?	כן / לא
		ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי הפעוט	
סימנים של ירידה בשמיעה	<ul style="list-style-type: none"> האם שומע ומגיב כשקוראים לו מחדר אחר? האם שומע טלוויזיה ומוזיקה בעוצמה כמו שאר בני המשפחה? האם יש לך חשש לירידה בשמיעתו/ה? 	עבור כל תשובה שאינה תקינה - יש להפנות	כן / לא הפניה

צורך בהפניה	התנהגות צפויה / הסבר	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע	אבני הדרך
3 שנים	לשים לב להתארגנות הילד לקראת ביצוע הפעולה	רץ בחופשיות ובביטחון, כשהוא דורך על כל כף הרגל, בשימת לב למכשולים בדרכו וביכולתו לעקפם ללא הפלגים	7.1 רץ מבלי ליפול
3 ש' ש		עולה ויורד במדרגות בעזרת קיר או מעקה (ללא עזרת מבוגר), שתי רגלים למדרגה. (אלטרנטיבה) לקראת גיל שלוש שנים עולה ויורד באופן עצמאי עם רגליים לסירוגין.	7.2 עולה ויורד במדרגות ללא עזרה

3 ש'י	<p>חיקוי הנו ציור בו הפעוט רואה כיצד מתבצע הציור. לקראת גיל 3 ש'י מעתיק צורה מדוגמה מוכנה. אחזית העיפרון: הפעוט אווז את העיפרון בחלקו התחתון. בטווח גיל זה מתחיל מעבר בין אחזית עפרון עם כל כף היד לאחזיה בין 3 אצבעות</p>	<p>הפעוט יושב על כיסא ליד שולחן קטן סמוך להורה. הבודק או ההורה מגיש לילד גיליון נייר ועפרון, מראה לו כיצד מציירים דוגמת עיגול, מעודד את הפעוט לחקות צורה זאת או כל צורה סגורה ולא תנועות סיבוביות מתמשכות. בעת הפעולה מצופה יציבות טובה, פעילות בשתי הידיים: היד האחת פועלת והשנייה מסייעת</p>	<p>7.3 מחקה קווים מאונכים, אופקיים ומעוגלים</p>
*הדרכה ומעקב עוד 6 שב' עד 30 ח'	<p>מצופה כי הפעוט יכנה מספר פריטים מהסביבה המוכרת, כגון: פרטי לבוש, ריהוט, משחק, פירות, בעלי חיים ועוד</p> <p>לזכור: מותר שיהיו שיבושי היגוי</p>	<p>הפעוט מסוגל לכוונת בשם מגוון פריטים או תמונות עליהם מצביעה האחות. בחדר ושואלת "מה זה? איך קוראים לזה?"</p>	<p>7.4 כינוי בשם</p>
*הדרכה ומעקב עוד 6 שב' עד 30 ח'	<p>מצופה כי הפעוט: יבין לפחות 3 פעולות כגון: תן, הראה, שים, ... יבין לפחות מילת יחס אחת כגון - "על", "בתוך".</p> <p>בגיל 30 ח' מבין ומבצע 2 הוראות לא קשורות ועונה נכון לשאלות "כן" "לא" ומבין סתירה.</p>	<p>הפעוט מסוגל להבין ולבצע פעולות שהאחות מבקשת ממנו, מבלי לסמן במחווה או רמז, עם חפצים מהערכה לדוגמא: הראה לי במה שותים, או: עם מה שותים. (או: במה אוכלים, עם מה אוכלים).</p> <p>בגיל 30 ח' מסוגל לבצע רצף של שתי הוראות, ("תן לי אוטו ותן לבובה לשתות) עונה נכון לשאלות "כן" "לא" (דוגמא: מראים דובי ושואלים: זה כדור? מראים כוס ושואלים זה כוס? מראים דובי אוכל ושואלים: דובי ישן? מראים בובה יושבת ושואלים: בובה ישנה?)</p>	<p>7.5 הבנת פעולות וחלקי דיבור</p>
*הדרכה ומעקב הזדמנות להדגיש חשיבות קריאה לילדים. עוד 6 שב' עד 30 ח'	<p>נבדקת יכולתו של הפעוט לתאר תמונות ולצרף מילים למשפט.</p> <p>שימו לב לצירופי שתי מילים שאחת מתוכן היא פועל כגון: ילד נוסע, שותה חלב וגם צירופים מסוג: רוצה לאכול או, צירופי שתי מילים (שאינן פועל), המחוברות בינן על ידי אותיות יחס כגון: ב. ל. על. לדוגמא: בובה בעגלה, דובי במיטה, ילד על אופניים, בובה על הכיסא.</p> <p>השימוש בפועל ברבים כגון: בונים, משחקים, שותים, נחשב בתשובה מתאימה לגיל. השימוש בשמות פועל כמילים בודדות, גם כאשר הן ברצף, כמו: ילדים, אופניים, קוביות וכו' או צירופים כמו: "הנה כלב", "הנה ילד" אינם נחשבים מתאימים לגיל.</p> <p>חוסר שטף התפתחותי בדיבור המתבטא בחזרות על מילים, נורמטיבי לגיל זה (יכול להימשך כ- 3 חודשים), אם מלווה בחזרות רבות על הברות עצירות חזקות/ עוותי פנים מומלץ להתיעץ/להפנות.</p> <p>מומלץ להפנות גם במקרה של חשש הורי.</p>	<p>הפעוט מסוגל לתאר מספר תמונות או מצבים שונים המבוצעים ע"י האחות.</p> <p>ניתן להשתמש בתמונות בודדות או בספר (תיאורים מחיי היום יום של הילד), ולשאל שאלות פתוחות: מה קורה פה? או ספר לי/ או לאימא סיפור על מה שקורה בתמונה- לאפשר מענה במשפט שלם.</p> <p>אחרי גיל 30 ח': משתמש בהטיה- יחיד/רבים, זכר/נקבה לקראת גיל 3 ש' מתבטא במשפטים בני שלוש מילים ויותר (בתשאול האם או בשיחה)</p>	<p>7.6 הבעה חופשית</p>

30 ח'	<p>הפעוט יוזם שיח מילולי עם הבודק/ הורה בסיטואציה מותאמת, מביע רצונותיו, מגיב לתגובת בן שיחו ומסוגל לשתף בחוויות מחיי יומיום.</p>	<p>רצוי להקשיב במהלך כל הביקור בתחנה לשיחה המתפתחת בין האם לפעוט. הפעוט מסוגל לנהל דו-שיח עם המבוגרים במהלך הבדיקה. רצוי לברר לגבי שימוש בשפה עם חברת בני גילו, או ילדים אחרים</p> <p>שואל שאלות כמו: מי? מה? איפה?</p>	<p>7.7 הדיבור מכוון למטרות תקשורת</p>
<p>הדרכה ומעקב</p>	<p>שימת לב לקשר הורה-ילד, התפתחות העצמאות של הילד, מול הצבת גבולות ע"י ההורים.</p>	<p>ראיון עם ההורה לגבי: הלבשה, אכילה, רחצה, שליטה על סוגרים, משחק</p> <p>שאלה על גמילה מחיתולים צריכה להישאל ברגישות רבה בהתאם להיכרות האחות עם המשפחה, מנהגיה ותרבותה, ובמקביל להכוונה קודמת מתאימה</p>	<p>7.8 משתתף בפעילויות יומיום</p>

8. גיל 3 עד 4 שנים

בגיל זה תחום המשחק חשוב ביותר, אך אינו נבדק באופן ישיר לפי "אבני הדרך". זהו גיל שהילדים נכנסים למסגרות חינוך. בטווח גיל זה פעוט מפתח כישורי משחק עם ילדים אחרים: משחק משותף ומשתף אחר במשחק. מצטרף למשחק "כאילו", מקבל על עצמו תפקיד בתוך משחק מתוכנן ומובנה. מסוגל לשחק עם קבוצת השווים לאורך כ- 20 דקות. מעדיף פעילויות או משחקים המוכרים לו ומסתקרן לקראת משחקים חדשים. מסוגל לנהל משא ומתן על תפקידיו במשחק. בשיחה עם ההורה יש להתייחס להיבטי משחק של הפעוט ולברר האם נמצא במסגרת חינוכית.

8.0 שאלות האם/הורה	יש לפתוח את המפגש עם האם והפעוט בהתעניינות במצב הכללי, לשאול: " האם יש לך שאלות, או תהיות לגבי התפתחותו של בנך/בתך?" האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?	א. האם ההורה נשאל?	כן / לא
		ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי הפעוט	

אבני הדרך	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע	התנהגות צפויה / הסבר	צורך בהפניה
8.1 עומד על רגל אחת	עומד על רגל אחת למשך 3-4 שניות בגיל 3 שנים, ללא השענות או התקלות בחפצים. <u>בגיל ארבע שנים</u> עומד למשך 4-5 שניות. העמידה צריכה להיות על רגל אחת ללא תמיכה כאשר הרגל המורמת תהיה חופשיה באוויר. אפשר לחזור על הפעולה עד 3 פעמים. בתחילה הילד יבחר בעצמו על איזה רגל יעמוד ואח"כ יש לעודדו לעמוד על הרגל השנייה. צפוי הבדל בין איכות הפעולה על רגל אחת לעומת הרגל השנייה.	המשימה מתייחסת לתחום השליטה המוטורית ושינוי המשקל	3 ש' וחצי
8.2 קופץ ממדרגה	קופץ ממדרגה ונוחת על שתי רגליו, עצמאי-ללא תמיכה. יש לאפשר עד 3 ניסיונות. ניתן להדגים את הפעולה.	הקפיצה הראשונית ממדרגה היא כשהפעוט מנסה לקפוץ ומוריד רגל אחת אל הרצפה ואח"כ מצרף את הרגל השנייה. בד"כ הוא קופץ קפיצה בודדת אחת. הנחיתה צריכה להיות עם כיפוף קל במפרקי הרגלים.	3 ש' וחצי
8.3 נועל נעליים ומתלבש פרט לכפתור	מתלבש בעצמו אך זקוק לעזרה בכפתור ובקשירת שרוכים. מספיקה לבישת פריט לבוש אחד בלבד ונעליים. אין לצפות מהילד להבדיל בין נעל ימין לנעל שמאל.	משימה זו תלויה תרבות, הרגלים ומנהגי משפחה. יש לשים לב לאופן ההלבשה / הפשטה והאם יש לפעוט קושי כל שהוא בביצוע הפעילות.	הדרכה לעצמאות ומעקב
8.4 מחקה דוגמת + ומעתיק עיגול	בגיל 3 ש' מחקה אחר הדגמת הבודק בגיל 4 ש' מעתיק מדוגמה מוכנה	לשים לב האם הפעוט מצייר באותה היד כמו כן לשים לב לאחידות העיפרון	3 ש' וחצי
8.5 מונה עד 3	הבודק מניח קוביות מול הפעוט ומבקש ממנו למנות אותן. בהמשך הבודק מושיט את כף ידו ומבקש לשים בתוכה 3 קוביות. לאחר שהפעוט סיים את המשימה מחכים וסופרים יחד עמו את מספר הקוביות שהניח בכף היד. הפעוט צריך לשייך כל מספר לקובייה	פעוט מסוגל לספור עד 10 אבל מבין לפחות מושג מספר שלוש (שימור כמות מספר).	4 ש'
8.6 מכיר לפחות 3 מילות יחס כגון: על, על יד, מתחת ועוד	מומלץ להניח חפץ במקום מסוים כך שהפעוט יהיה מסוגל להבין ולהשתמש במילות היחס המתאימות בהתאם. (דוגמה: שים קובייה מתחת לשולחן); ניתן להשתמש בתמונות/ספר	פעוט מביע עצמו במשפטים קצרים הכוללים 3-5 מילים תוך שימוש נטיות הנכונות ובמילות יחס. השפה מתאימה לחוקי הדקדוק של שפת הסביבה	4 ש'
8.7 הדיבור מובן		בגיל זה הדיבור צריך להיות ברור ומובן לכולם	4 ש'
8.8			

9. גיל 4 עד 6 שנים

בגיל זה הפעוט מדבר במשפטים ארוכים ומורכבים (כל מרכיבי המשפט), מבטא רעיונות מורכבים, משתתף בשיח עם ילדים ומבוגרים. הוא מרחיב את היכולות המוטוריות ואת מגוון התנועות, כישורי המשחק ואופי המשחק משתכללים. במהלך הבדיקה יש לשים לב גם על **איכות** הבצוע של המשימות. איכות לקויה יכולה להשתקף בפגיעה בתפקוד*. כמו כן יש לשים לב להתארגנות הילד: שיתוף הפעולה, מול סרבנות ותגובה להצבת גבולות, תגובת הילד למשימות, יכולת להתרכז במהלך ביצוע המשימה, יכולת לקבל מסרים. נושאים אילו חשובים להדרכת הורים

9.0 שאלות האם/הורה	יש לפתוח את המפגש עם האם והפעוט בהתעניינות במצב הכללי, לשאול: " האם יש לך שאלות, או תהיות לגבי התפתחותו של בנך/בתך? " האם לדעתך ילדך מתפתח כמו ילדים אחרים בני גילו?	א. האם ההורה נשאל?	כן / לא
		ב. רישום בטקסט חופשי את השאלות שהאם/הורה מעלה לגבי הפעוט	

צורך בהפניה	התנהגות צפויה / הסבר	שיטת הבדיקה/אופן הבצוע	אבני הדרך
5 ש' שי	נבדקת מודעות הגוף ויכולת שיווי המשקל. ניתן לראות הבדלים באיכות היציבה לפי עדיפות צד	נדרש מהילד לקפוץ 2 – 3 קפיצות על רגל אחת ברצף, ניסיון קפיצה על הרגל השנייה, מתוך 2-3 ניסיונות. ניתן להדגים במידת הצורך	9.1 קופץ על רגל אחת
6 ש' שי	בצוע הבדיקה צריך להיות ללא מאמץ יתר. לא נבדקת היכולת להליכה לאחור, ציון עובר אם מבצע הליכה קדימה	בגיל 5 ש': צועד בקו ישר עקב בצד אגודל לפנים, 4-7 צעדים, ב- 2 מתוך 3 ניסיונות. לקראת גיל 6 שנים - גם לאחור. ניתן להדגים	9.2 הולך עקב בצד אגודל
הדרכה לעצמאות ומעקב	בדיקת יכולת התארגנות ועצמאות. ניתן להדריך הורים למתן העצמאות במשימות בצורה מותאמת	בעת הכנה לבדיקת משקל וגובה נבדק האם הפעוט מסוגל להתפשט ולהתלבש בעצמו. את היכולת לכפתר ולרכוס ניתן לבדוק בפריט המתאים בערכת ההתפתחות. ניתן להדגים במידת הצורך	9.3 מתלבש באופן עצמאי
הדרכה לעצמאות ומעקב	הרגלי אכילה משפחתיים תלויי תרבות. פעוט אוכל כמו המבוגרים בסביבתו, אוכל באופן עצמאי בכף ובמזלג. עוזר בעריכת שולחן, משתתף בארוחה משפחתית, מכיר נימוסי שולחן	דיווח מההורה	9.4 אוכל בעזרת כף ומזלג
6 ש' שי	הפעילות מתבצעת ביד אחת ללא החלפת יד באמצע	העתקה מדגם ללא שיום, לפחות 2/3 צורות בגיל 4 ש': מעתיק ריבוע בגיל 5 ש': מעתיק משולש. לקראת גיל 6 ש': גם מעוין X, ומשולש	9.5 מעתיק צורות גיאומטריות: רבוע, X, ומשולש

5 ש'י	בגיל 4 ש'י ציור דמות אדם כוללת לרוב ראש, אולי חלק בפנים, רגליים, זרועות. יש לשים לב ליציבת הגוף בעת המשימה ואיכות הביצוע	<u>בגיל 4 ש'י</u> : מצייר דמות אדם בעלת 3-4 אברים ברורים ומובנים (כל איבר זוגי נחשב פריט אחד) אין להדריך בעת בצוע המשימה לחלקים חסרים	9.6 מצייר דמות אדם
6 ש'י	אין כוונה לתת משמעות לפן הרגשי של הציור לשים לב ליציבת הגוף במהלך הביצוע	<u>בגיל 5 ש'י</u> : מצייר דמות אדם בעלת 6 עד 8 אברים ברורים- <u>ללא</u> הנחיה	
5 ש'י	הפעוט משחק במשחק משותף עם ילדים, יוזם ומפתח משחקי דמיון וחיקוי. מסוגל להתרכז במשחקי קופסא. מכיר כללי משחק פשוטים. (לשאול על העדפת משחק אחר: מחשב, טלוויזיה - לצורך הדרכה)	דיווח ההורה	9.7 משחק
5 ש'י	לשים לב: השפה וגם הדיבור צריכים להיות מובנים לסביבה ולא רק למשפחה/המעגל הקרוב. <u>בגיל 5 ש'י</u> הילד מדבר בשפה תקינה, במשפטים מורכבים ובהיגוי ברור	ניתן להשתמש בספר/תמונות כדי לעודד את הפעוט לספר סיפור סביב התמונה. תיאור סיפור ברצף מתמונות, לבחינת מדרש תמונה. בנוסף, ניתן להתרשם מהשפה בשיח חופשי עם הפעוט, מהאזנה לדבריו במהלך הביקור בתחנה	9.8 מתאר תמונה תוך שימוש בפעלים בזמנים נכונים
הדרכה בלבד			9.9 עונה על שאלות התמצאות-אומר את שמו המלא, את גילו ואת כתובתו

* משימות 9.1, 9.2, 9.3, 9.5, 9.6 – גם אם הפעוט עובר אך איכות ירודה יש להפנות.